

Betesmarker och slåtterängar med miljöersättning

- Arealen värdefulla ängs- och betesmarker, inventerade i ängs- och betesmarksinventeringen, som är godkänd jordbruksmark minskade med 25 000 hektar mellan 2008 och 2010
- Slåtterängar, trädbärande betesmarker och enbuskmarker sköts med miljöersättning i lägre omfattning medan alvar och kalkgräsmarker sköts med miljöersättning i högre omfattning än andra naturtyper
- Arealen Natura 2000-områden som sköts med miljöersättning har minskat med drygt 5 000 hektar sedan 2006

Jordbruksverket ansvarar för att ta fram underlag inför utvärdering av landsbygdsprogrammets effekter. En aspekt i uppföljningen av miljöersättningen till betesmarker och slåtterängar görs i denna rapport. Här analyseras bland annat i vilken omfattning våra värdefulla ängs- och betesmarker, inventerade i ängs- och betesmarksinventeringen, sköts med miljöersättning. Analyserna har gjorts för 2010. En del av de motsvarande analyser som gjordes för 2008 (Jordbruksverket, 2010) har fått göras om på grund av att de baserades på felaktigt underlag. De rättade resultaten presenteras i denna rapport och ersätter resultaten i rapport 2010:32, ”Sköts värdefulla ängar och betesmarker med miljöersättning?”.

Författare

Lisa Karlsson, Jordbruksverket
Charlotta Cristvall, Metria
Tobias Edman, Metria
Greger Lindberg, Metria

Foto framsida

Knut Per Hasund (stor bild)
Karl-Johan Peterson (uppe vänster)
Urban Wigert (nere vänster)

Sammanfattning

Rapporten presenterar resultat om hur landsbygdsprogrammets miljöersättning för betesmarker och slåtterängar bidrar till att bevara landets mest värdefulla ängs- och betesmarker. Analyserna är gjorda utifrån de marker som har inventerats i ängs- och betesmarksinventeringen.

Resultatet visar bland annat att arealen inventerade ängs- och betesmarker som sköts med miljöersättning minskar. Minskningen kan generellt förklaras av rationaliseringen i jordbruket. Minskningen mellan 2008 och 2010 kan också förklaras av gränsjusteringen av jordbruksblocken (blockinventeringen) som genomfördes mellan 2008 och 2010. Blockinventeringen innebar bland annat att träd- och buskrika delar av betesmarker inte längre ansågs vara betesmark enligt Jordbruksverkets definition. De värdefulla ängs- och betesmarker som inte finns på godkänd jordbruksmark är relativt små arealmässigt. De utgör tolv procent av antalet marker, men bara sex procent av arealen.

Mellan 2008 och 2010 har arealen hävdgynnade naturtyper som sköts med miljöersättning minskat med cirka 2 procent, från 101 210 hektar till 99 630 hektar. Detta är marker som är särskilt värdefulla för den biologiska mångfalden och Sverige har ansvar för att följa utvecklingen av olika naturtyper enligt art- och habitatdirektivet. Naturtyperna enbuskmarker, lövängar, rikkärr och trädklädda betesmarker har minskat mest procentuellt mellan åren. Detta är naturtyper som ofta förekommer i mindre skiften eller är svåra att avgränsa. Naturtypen alvar som sköts med miljöersättning har ökat mest under perioden och det med 26 procent (3 000 hektar).

I utpekade Natura 2000-områden har arealen ängs- och betesmarker som sköts med miljöersättning minskat med drygt 5 000 hektar mellan 2006 och 2010. Minskningen har skett i alla län förutom Västra Götalands län. I Västra Götalands län har arealen Natura 2000 som sköts med miljöersättning ökat, främst tack vare den nya markklassen mosaikbetesmark.

Innehåll

1	Inledning.....	8
2	Syfte och avgränsning.....	9
3	Metod.....	10
3.1	Underlag.....	10
3.2	Metod.....	11
4	Resultat.....	14
4.1	Areal och andel inventerad ängs- och betesmark med miljöersättning	14
4.2	Miljöersättning och markslag 2008 och 2010.....	17
4.3	Ängs- och betesmarker på blocklagd mark 2004–2010.....	23
4.4	Ängs- och betesmarker helt utanför blocklagd mark 2010.....	26
4.5	Ängs- och betesmarksobjekt "ej aktuella" 2010.....	28
4.6	Restaurerbara ängs- och betesmarker 2008.....	30
4.7	Naturtyper enligt habitatdirektivet 2008 och 2010.....	31
4.8	Natura 2000-områden 2008 och 2010.....	31
5	Kommentarer till resultat.....	34
5.1	Arealen värdefull ängs- och betesmark som sköts med miljöersättning har minskat.....	34
5.2	Genom blockinventeringen ritades inventerad ängs- och betesmark bort.....	35
5.3	Natura 2000-områden sköts bland annat med miljöersättning.....	36
5.4	Marker som är restaurerbara eller "ej aktuella".....	37
5.5	Slutsatser.....	38
6	Ordlista.....	39
7	Referenser.....	42
8	Bilaga, arealer i databasen TUVa.....	43

1 Inledning

Genom ängs- och betesmarksinventeringen inventerades drygt 300 000 hektar betesmarker och slåtterängar mellan 2002 och 2004. Av dessa bedömdes 270 000 hektar vara värdefulla marker av vilka 35 000 hektar klassades som restaurerbara. Resterande 30 000 hektar bedömdes som ”ej aktuella”, vilket innebär att de inte har höga biologiska eller kulturhistoriska kvaliteter eller att markerna hade övergivits (Jordbruksverket, 2005a). Uppgifter från inventeringen finns i Jordbruksverkets databas TUVÅ. Mellan åren 2007 och 2010 har ytterligare marker inventerats och även dessa inventeringsuppgifter finns i databasen TUVÅ.

Inventeringen av ängs- och betesmarker fokuserar på marker med höga kvaliteter i form av biologisk mångfald och kulturmiljöer. De kulturhistoriska spåren i landskapet visar forna tiders hävd. Det kan vara tegindelningar, terrasseringar, hägnadsrester, byggnadsspår och gravfält. De biologiska kvaliteterna är knutna till arter och livsmiljöer som gynnas av bete eller slåtter.

Betesmarker och slåtterängar måste skötas med bete eller slåtter för att deras kvaliteter ska bevaras och förstärkas. Lantbrukare kan söka miljöersättning för att sköta markerna genom landsbygdsprogrammet.

På uppdrag av Jordbruksverket har Metria undersökt hur miljöersättningen bidrar till att sköta ängs- och betesmarker som inventerats genom ängs- och betesmarksinventeringen, dvs. marker med höga kvaliteter. För 2010 har Metria gjort analyser av hur många och hur stora de värdefulla ängs- och betesmarkerna med miljöersättning är. Resultaten är uppdelade på markslag, ersättningstyp, län och produktionsområde. Metria har också analyserat hur stora arealer utpekade Natura 2000-områden som sköts med miljöersättning.

2 Syfte och avgränsning

Jordbruksverket ansvarar för att ta fram underlag inför utvärdering av landsbygdsprogrammets effekter. En stor del av landsbygdsprogrammets budget läggs på miljöåtgärder, bland annat miljöersättningen för betesmarker och slåtterängar. Som en del av utvärderingen vill Jordbruksverket följa i vilken utsträckning värdefulla betesmarker och slåtterängar, inventerade genom ängs- och betesmarksinventeringen, sköts med miljöersättning. Syftet med denna undersökning är därmed att se hur väl miljöersättningen fångar upp de värdefulla ängs- och betesmarkerna generellt, men även om det är någon skillnad mellan olika naturtyper. Samtidigt har vi undersökt i vilken omfattning miljöersättningen används för att sköta betesmarker och slåtterängar inom Natura 2000-områden.

Rapporten beskriver resultaten utifrån analyserna i tabellform och text. I kapitlet om kommentarer av resultaten gör vi en översiktig tolkning av resultaten.

Analysen som baseras på miljöersättningen avgränsas till 2008 och 2010. För 2004 används delvis resultat som gjorts i tidigare analyser (tabell 1). Analyser som baseras på jordbruksblock har gjorts för 2004, 2006, 2008 och 2010.

I rapporten används snarlika begrepp som kan vara svåra att hålla isär. I kapitel 6 finns därför en ordlista.

3 Metod

3.1 Underlag

I analyserna användes underlagsdata från:

- Ängs- och betesmarksinventeringen (databasen TUVA)
- Blockdatabasen (jordbruksblock), år 2005 till 2010
- DAWA, dvs. uppgifter om vilka block som har miljöersättning
- Natura 2000-områden från ViCNatur

Ängs- och betesmarksobjekt och naturtyper är geografiskt avgränsade i TUVA. Det är även jordbruksblocken i blockdatabasen. Det innebär att det går att ta fram kartskikt över deras placering. Miljöersättning för betesmarker och slätterängar är kopplad till specifika skiften, skiftena är inte avgränsade digitalt. Miljöersättningen är istället kopplad till jordbruksblock och kan på så sätt kopplas till kartlagret i blockdatabasen.

3.1.1 Ängs och betesmarksinventeringen

Uppgifter från ängs- och betesmarksinventeringen finns i Jordbruksverkets databas TUVA. De data som har använts i analyserna består av information om markernas avgränsningar, naturtyper och markslag. Markerna har inventerats enligt en metod som innebär att avgränsningarna följer fasta, naturliga avgränsningar och inte fällindelning, blockgränser eller andra delavgränsningar inom en betesmark (Jordbruksverket, 2005b).

I ängs- och betesmarksinventeringen naturtypsklassas områdena utifrån habitatdirektivet. För de ovanliga och till ytan små naturtyperna 6120 (sandstäpp), 7160 (mineralrika källor och källkärr), 7220 (källor med tuffbildning) och 7230 (rikkärr) naturtypsklassas alla arealer. I övrigt klassas naturtyp endast i arealer över 0,1 hektar.

3.1.2 Jordbruksblock och skiften med miljöersättning

Uppgifter om vilka block som har miljöersättning för betesmarker och slätterängar har kopplats till jordbruksblockens geografiska avgränsningar i den så kallade blockdatabasen genom blockens idnummer.

I miljö- och landsbygdsprogrammet (2000–2006) kunde lantbrukare söka grundersättning eller tilläggsersättning för betesmarker och slätterängar samt ersättning för skogsbete, fåbodbete och alvarbete. För pågående landsbygdsprogram (2007–2013) gäller följande markklasser:

- betesmarker med allmänna värden
- betesmarker med särskilda värden
- skogsbete
- fåbodbete
- alvarbete
- slätterängar med allmänna värden

- slåtterängar med särskilda värden
- restaureringsmark
- mosaikbete och andra gräsfattiga marker

3.1.3 Natura 2000

Avgränsningar för Natura 2000-områden som ingår i det europeiska nätverket Natura 2000 finns i Naturvårdsverkets ärendehanteringssystem VIC Natur. Underlaget till analyserna i denna rapport hämtades i november 2010.

3.2 Metod

Underlagsdata har analyserats med programvarorna ArcGiS, MS Access och Excel. Kopplingen mellan miljöersättning och ängs- och betesmarksobjekt gjordes i ArcGiS genom att överlappa ängs- och betesmarksytorna med blockytorna i blockdatabasen.

3.2.1 Miljöersättningar

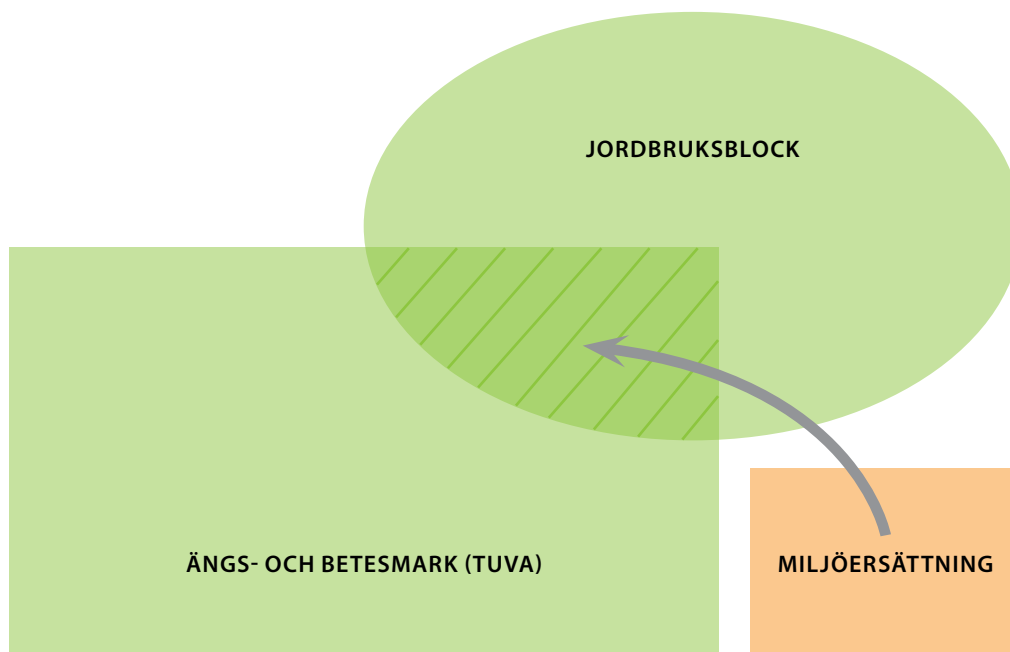
Underlaget från de två olika programperioderna, dvs. miljö- och landsbygdsprogrammet 2000–2006 och landsbygdsprogrammet 2007–2013, har sammanställts till en databas.

3.2.2 Ängs- och betesmarksobjekt (TUVA)

Information om TUVA-objekten finns i databasen TUVA. Redovisningen i denna studie baserar sig i första hand på de som har registrerats som fullständigt inventerade. Särskilda analyser har gjorts för de objekt som har klassats som ”ej aktuella” och ”restaurerbara”.

3.2.3 Överlapp mellan jordbruksblock och ängs- och betesmarksobjekt

I analysen jämfördes ett kartlager med jordbruksblock med ett kartlager med ängs- och betesmarksobjekt (TUVA). Alla överlapp som understeg en procent av ängs- och betesmarksobjektens areal och samtidigt var mindre än 0,1 hektar togs bort. Alla jordbruksblock som överlappade ett ängs- och betesmarksobjekt (TUVA) kopplades sedan till miljöersättning för det aktuella blocket. Den areal miljöersättning som finns på blocket antas ligga i den överlappande arealen (figur 1). I de fall den överlappande arealen är större än arealen miljöersättning väljs arealen för miljöersättning. I de fall den överlappande arealen är mindre än arealen miljöersättning väljs den överlappande arealen.

Figur 1. I de fall jordbruksblocket överlappar ett ängs- och betesmarksobjekt antas att den miljöersättning som är kopplad till jordbruksblocket ligger i överlappsytan (streckat område).

Miljöersättningen summerades till ängs- och betesmarksobjektnivå så att mängden per ängs- och betesmarksobjekt kunde redovisas.

Metoden för att beräkna arealen berörda ängs- och betesmarker har förbättrats jämfört med den metod som har använts tidigare (Jordbruksverket, 2010). Mindre förändringar i tabellerna som redovisar ängs- och betesmarksobjekten per markslag och ersättningstyp (tabell 4 och 5) kan bero på metoden. I stort innebär det dock inga skillnader.

I tabell 1 har beräkningarna baserats på de för varje år gällande ängs- och betesmarksarealerna och inte på den totala inventerade arealen till och med 2010. I tabell 2 har beräkningarna för samtliga år däremot gjorts på de ängs- och betesmarksobjekt som fanns i TUVA år 2010. De har sedan matchats mot de jordbruksblock som hade miljöersättning under respektive år.

Uppgifter om markslagen i tabell 4 kommer från ängs- och betesmarksinventeringen.

Arealen ängs- och betesmark som överlappar blocklagd mark i tabell 6, utgör det faktiska överlappet mellan ängs- och betesmarksobjekt och block. För ängs- och betesmarker helt utanför blocklagd mark redovisas arealen av de objekt som ligger helt utanför blocklagd mark och utgör därför hela ängs- och betesmarksobjektets areal (tabell 9). För uträkningarna av areal samt antal ängs- och betesmarksobjekt på och utanför blocklagd mark gjordes beräkningarna på de äng- och betesmarker som låg inne i TUVA-databasen till och med år 2010. Det vill säga, för åren 2004, 2006, 2008 och 2010 användes hela tiden samma TUVA-data från år 2010. Datat matchades sedan mot respektive års data om vilka jordbruksblock som just det året hade miljöersättning.

3.2.4 Beräkningar per produktionsområden

Om ängs- och betesmarksobjektet överlappades av flera produktionsområden, tilldelades objektet slumpmässigt endast ett av dessa områden.

En del av ängs- och betesmarksobjekten ligger inte inom något av produktionsområdena. Det beror på att produktionsområdena är dåligt avgränsade i kartlagret i kust- och skärgårdsområden i Götaland. I tabell 5 lades ängs- och betesmarksobjekten till närmast liggande produktionsområde.

3.2.5 Naturtyper enligt habitatdirektivet

Ovanliga naturtyper och naturtyper med små arealer inom ängs- och betesmarksobjekt har uteslutits ur analysen, det gäller bland annat sandstäpp, mineralrika källor och källkärr samt högörtängar.

3.2.6 Överlapp mellan jordbruksblock och Natura 2000-områden

I tidigare rapport (Jordbruksverket, 2010) har maxarealer av Natura 2000-områden som sköts med miljöersättning redovisats. På grund av det för en stor andel block har sökts miljöersättning för en större areal än blockets areal så har den redovisningen strukits ur det material som ligger till grund för den här rapporten. Istället används minsta areal. För att få fram hur stora arealer Natura 2000-områden som ligger på jordbruksblock överlagrades Natura 2000-områdena med avgränsningarna för jordbruksblocken. Överlapp beroende på felaktiga geometrier togs bort enligt den metod som beskrivs av Edman och Wennberg (Jordbruksverket, 2008). Minsta möjliga areal placeras innanför Natura 2000-området. Varje ersättningsform presenteras var för sig oberoende av hur stor areal som har tilldelats en annan ersättningsform i samma block.

4 Resultat

Resultat utifrån de geografiska analyserna beskrivs i tabeller nedan. De totala arealerna ängs- och betesmarker som inventerats (TUVA) presenteras i bilagan.

4.1 Areal och andel inventerad ängs- och betesmark med miljöersättning

Den totala andelen inventerade ängs- och betesmarker som sköts med miljöersättning har minskat mellan 2008 och 2010. Det är betesmarker och slåtterängar som sköts med ersättning för särskilda värden som har minskat sedan 2004, medan arealen betesmarker och slåtterängar med allmänna värden har ökat (tabell 1).

Tabell 1. Areal inventerade ängs- och betesmarker (TUVA) som sköts med miljöersättning för allmänna respektive särskilda värden (hektar) samt hur stor andel (procent) av den totala arealen inventerade ängs- och betesmarker som sköts med miljöersättning respektive år.

	2004	2008	2010
Särskilda värden (hektar)	169 100	161 300	145 700
Allmänna värden (hektar)	20 700	21 000	23 200
Summa (hektar)	189 800	182 300	168 900
Andel av TUVA-areal med miljöersättning	80 %	77 %	69 %

4.1.1 Antal ängs- och betesmarksobjekt med miljöersättning 2004–2010

Antalet ängs- och betesmarker, inventerade vid ängs- och betesmarksinventeringen, som sköts med miljöersättning minskade mellan 2004 och 2008, men har därefter ökat något (tabell 2).

Tabell 2. Antal inventerade ängs- och betesmarker som sköts med miljöersättning per län.

	2004	2008	2010
Blekinge	1 440	1 340	1 340
Dalarna	730	720	710
Gotland	2 150	2 020	2 130
Gävleborg	910	740	770
Halland	1 400	1 260	1 360
Jämtland	570	450	480
Jönköping	3 840	3 440	3 630
Kalmar	6 010	5 570	5 730
Kronoberg	2 280	2 140	1 990
Norrbottn	220	160	250
Skåne	2 750	2 630	2 660
Stockholm	860	810	790
Södermanland	2 440	2 220	2 280
Uppsala	1 830	1 810	1 780
Värmland	440	410	470
Västerbotten	370	320	310
Västernorrland	380	310	300
Västmanland	530	490	510
Västra Götaland	5 060	4 900	4 890
Örebro	1 220	1 100	1 130
Östergötland	5 920	5 690	5 520
Hela riket	41 320	38 520	39 030

4.1.2 Fördelning av storleksklasser 2010

Ungefär 80 procent av alla inventerade ängs- och betesmarker med miljöersättning är under fem hektar. Knappt tio procent är över tio hektar (tabell 3)

Tabell 3. Fördelning av antal betesmarker i olika storleksklasser. Fördelningen baseras på inventerade betesmarker och slåtterängar som sköts med miljöersättning under 2010.

	0,1–1 hektar	1–5 hektar	5–10 hektar	10–50 hektar	>50 hektar	Summa
Blekinge	350	720	180	90	0	1 340
Dalarna	400	220	50	40	0	710
Gotland	430	990	340	330	40	2 130
Gävleborg	410	310	30	20	0	770
Halland	660	550	80	60	10	1 360
Jämtland	230	210	30	10	0	480
Jönköping	1 540	1 810	230	50	0	3 630
Kalmar	1 530	2 700	720	630	150	5 730
Kronoberg	1 040	830	100	20	0	1 990
Norrbottnen	110	110	20	10	0	250
Skåne	510	1 260	460	390	40	2 660
Stockholm	200	440	100	50	0	790
Södermanland	610	1 220	310	140	0	2 280
Uppsala	490	950	220	120	0	1 780
Värmland	220	180	40	30	0	470
Västerbotten	160	120	10	20	0	310
Västernorrland	170	110	10	10	0	300
Västmanland	50	250	110	90	10	510
Västra Götaland	1 680	2 430	500	260	20	4 890
Örebro	360	580	110	70	10	1 130
Östergötland	1 410	2 950	820	340	0	5 520
Hela riket	12 570 (32 %)	18 940 (49 %)	4 480 (11 %)	2 760 (7 %)	290 (1 %)	39 030

4.2 Miljöersättning och markslag 2008 och 2010

Under 2008 sköttes 78 procent av de inventerade betesmarkerna med miljöersättning, under 2010 hade denna siffra sjunkit till 70 procent. Motsvarande siffror för ängsmarkerna var 64 respektive 61 procent. Av de inventerade skogsbetena var det 60 procent som sköttes med miljöersättning 2008 och 55 procent 2010 (tabell 4). I kolumnen för särskilda värden ingår även alvarbete, skogsbete, mosaikbete och fäbodbete.

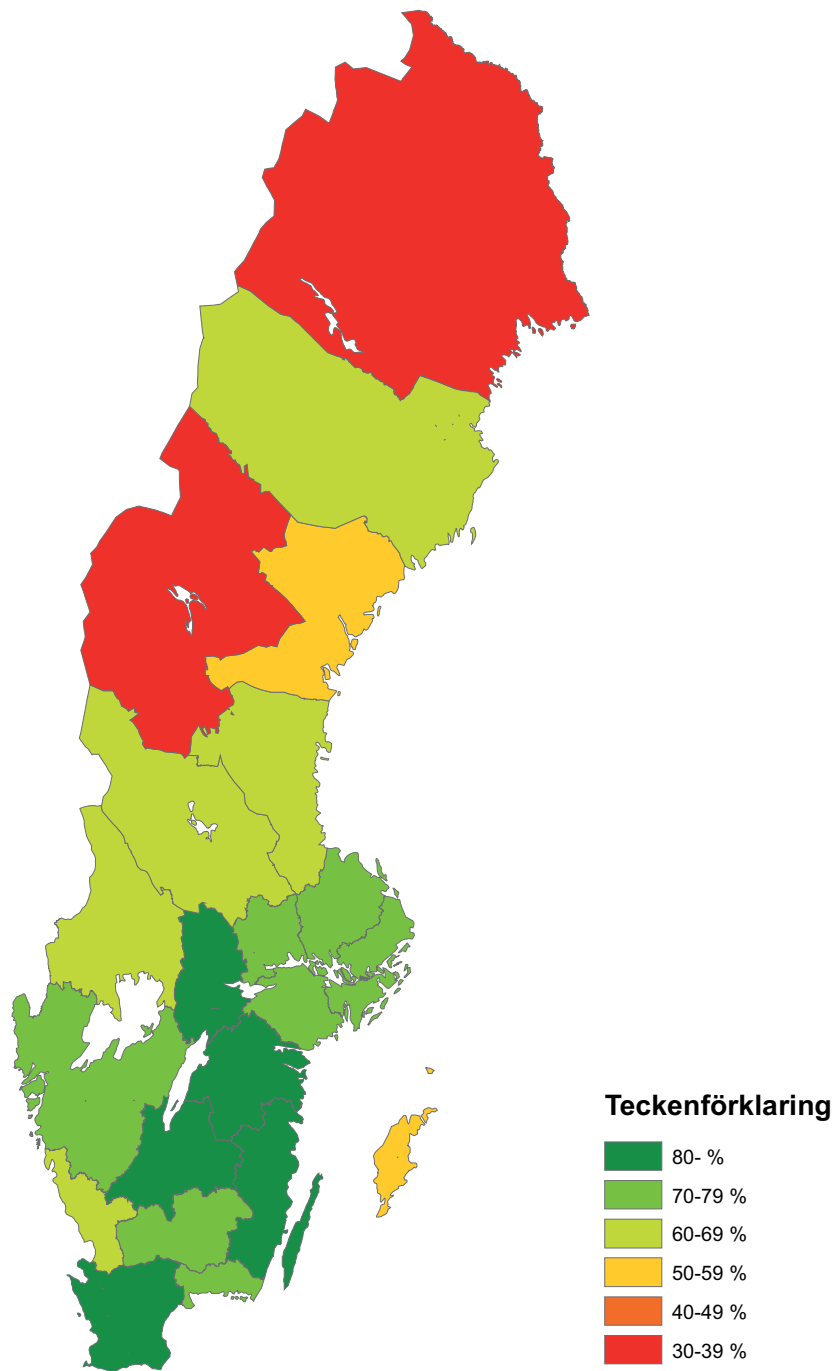
Tabell 4. Andel av inventerade ängs- och betesmarker som sköts med miljöersättning för särskilda respektive allmänna värden uppdelat på markslag och län år 2008 och 2010.

Län	Markslag	Särskilda värden 2008 (procent)	Allmänna värden 2008 (procent)	Summa miljöersättning (procent)	Särskilda värden 2010 (procent)	Allmänna värden 2010 (procent)	Summa miljöersättning (procent)
Riket	Bete	69	9	78	60	10	70
	Fäbod	46	0	46	41	0	41
	Skogsbete	56	4	60	53	2	55
	Äng	60	4	64	57	4	61
	Totalt	68	9	77	60	9	69
Blekinge	Bete	70	7	77	61	7	68
	Skogsbete	92	1	93	78	0	78
	Äng	67	1	68	71	3	74
	Totalt	71	7	78	61	6	67
Dalarna	Bete	60	13	73	50	15	65
	Fäbod	55	0	55	56	0	56
	Skogsbete	69	8	77	63	9	72
	Äng	30	3	33	30	3	33
	Totalt	55	9	64	49	10	59
Gotland	Bete	50	5	55	45	3	48
	Skogsbete	54	3	57	48	1	49
	Äng	72	4	76	56	2	58
	Totalt	51	5	56	45	3	48
Gävleborg	Bete	57	7	64	53	8	61
	Fäbod	92	0	92	95	0	95
	Skogsbete	55	4	59	58	0	58
	Äng	52	4	56	50	3	53
	Totalt	58	7	65	54	7	61
Halland	Bete	60	8	68	54	9	63
	Skogsbete	51	0	51	49	0	49
	Äng	36	3	39	31	4	34
	Totalt	59	8	67	54	9	63
Jämtland	Bete	32	16	48	24	17	41
	Fäbod	15	0	15	11	0	11
	Skogsbete	20	4	24	39	3	42
	Äng	21	2	23	18	3	21
	Totalt	24	9	33	25	9	34

Län	Markslag	Särskilda värden 2008 (procent)	Allmänna värden 2008 (procent)	Summa miljöersättning (procent)	Särskilda värden 2010 (procent)	Allmänna värden 2010 (procent)	Summa miljöersättning (procent)
Jönköping	Bete	60	21	81	52	21	73
	Skogsbete	61	2	63	72	3	75
	Äng	62	6	68	56	6	62
	Totalt	60	21	81	53	21	74
Kalmar	Bete	88	4	92	80	5	85
	Skogsbete	65	3	68	56	3	59
	Äng	87	4	91	77	6	83
	Totalt	87	4	91	79	5	84
Kronoberg	Bete	62	16	78	44	18	62
	Skogsbete	60	3	63	89	1	90
	Äng	56	3	59	42	4	46
	Totalt	62	15	77	46	17	63
Norrbotten	Bete	31	11	42	22	7	29
	Skogsbete	30	5	35	30	5	35
	Äng	36	2	38	47	2	49
	Totalt	34	5	39	41	3	44
Skåne	Bete	70	11	81	63	13	76
	Skogsbete	75	0	75	62	0	62
	Äng	73	6	79	71	7	78
	Totalt	70	11	81	64	13	77
Stockholm	Bete	63	12	75	49	23	72
	Skogsbete	67	4	71	65	2	67
	Äng	35	17	52	29	7	36
	Totalt	63	11	74	50	12	62
Södermanland	Bete	69	8	77	60	11	71
	Skogsbete	32	10	42	33	8	41
	Äng	65	11	76	69	14	83
	Totalt	66	8	74	59	11	70
Uppsala	Bete	66	13	79	47	14	61
	Skogsbete	78	2	80	73	2	75
	Äng	72	2	74	60	3	63
	Totalt	67	11	78	51	12	63
Värmland	Bete	52	17	69	52	14	66
	Fäbod	73	0	73	40	0	40
	Skogsbete	0	0		0	0	
	Äng	22	2	24	24	4	28
	Totalt	49	14	63	48	13	61
Västerbotten	Bete	62	8	70	44	7	51
	Fäbod	98	0	98	53	0	53
	Skogsbete	55	1	56	53	1	54
	Äng	31	1	32	27	1	28
	Totalt	61	3	64	50	4	54

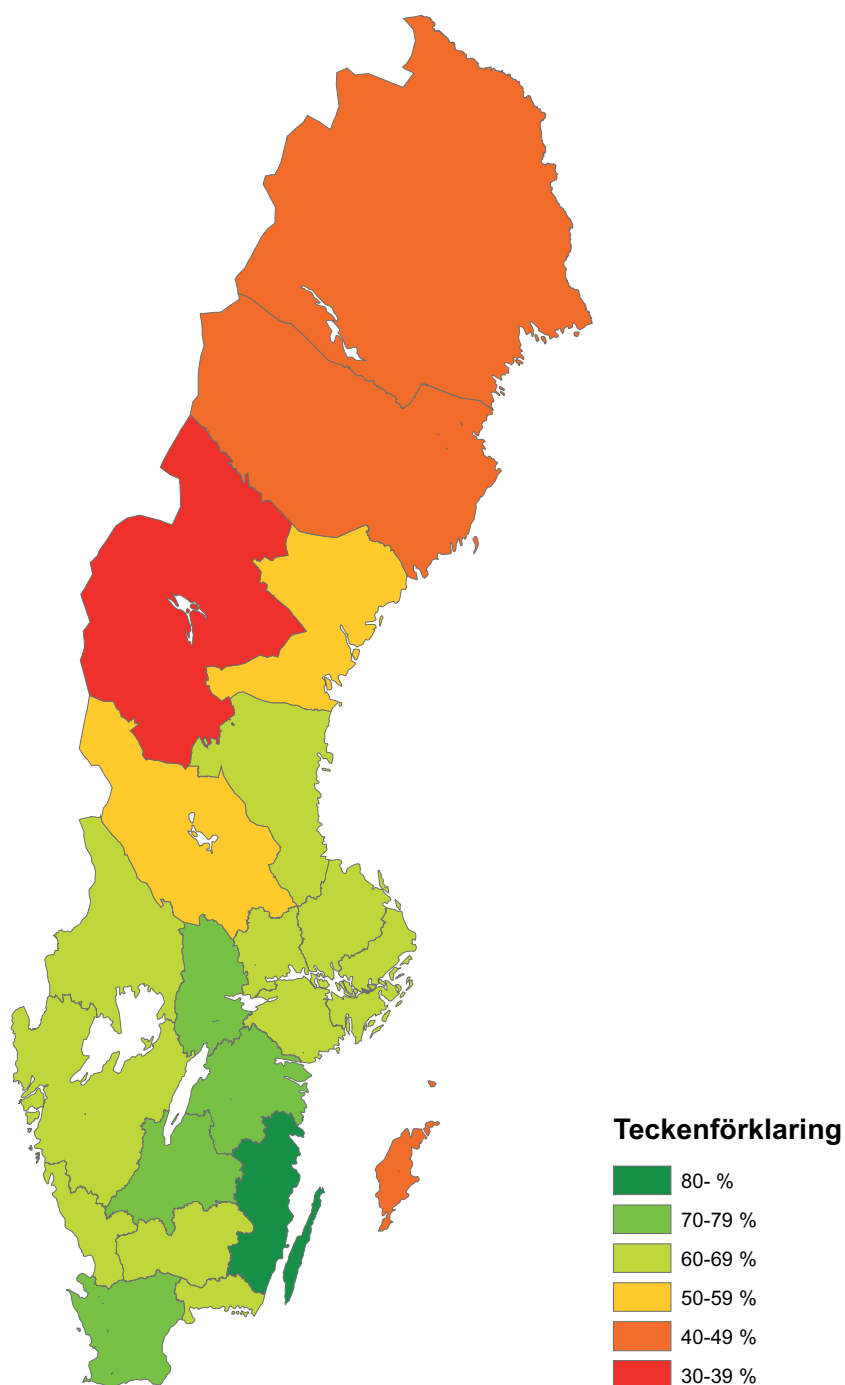
Län	Marslag	Särskilda värden 2008 (procent)	Allmänna värden 2008 (procent)	Summa miljöersättning (procent)	Särskilda värden 2010 (procent)	Allmänna värden 2010 (procent)	Summa miljöersättning (procent)
Västernorrland	Bete	41	22	63	29	24	53
	Fäbod	69	0	69	74	0	74
	Skogsbete	7	0	7	9	0	9
	Äng	47	5	52	45	4	49
	Totalt	40	17	57	32	19	51
Västmanland	Bete	53	18	71	46	15	61
	Skogsbete	0	0		44	0	44
	Äng	91	2	93	90	2	92
	Totalt	56	17	73	50	14	64
Västra Götaland	Bete	55	15	70	48	15	63
	Skogsbete	56	5	61	52	7	59
	Äng	59	7	66	58	6	64
	Totalt	55	15	70	48	15	63
Örebro	Bete	73	9	82	59	10	69
	Skogsbete	40	2	42	75	0	75
	Äng	74	2	76	67	6	73
	Totalt	72	8	80	60	10	70
Östergötland	Bete	77	10	87	61	11	72
	Skogsbete	66	3	69	59	1	60
	Äng	83	2	85	69	3	72
	Totalt	76	10	86	62	10	72

Andel värdefulla ängs- och betesmarker som sköttes med miljöersättning 2008

Figur 2. Andel värdefulla ängs- och betesmarker (areal) som sköttes med miljöersättning 2008.

Andel värdefulla ängs- och betesmarker som sköttes med miljöersättning 2010

Figur 3. Andel värdefulla ängs- och betesmarker (areal) som sköttes med miljöersättning 2010.

I Götalands mellanbygder har arealen värdefulla ängs- och betesmarker som sköts med miljöersättning minskat mest mellan 2008 och 2010, sett till areal. I Götalands skogsbygder och i Mellersta Sveriges skogsbygder är det en relativt stor andel av de inventerade markerna som sköts med miljöersättning för allmänna värden (tabell 5). I särskilda värden ingår alvarbete, skogsbete, mosaikbete och fådobete.

Tabell 5. Areal värdefulla ängs- och betesmarker (TUVA) som sköts med miljöersättning för särskilda respektive allmänna värden uppdelat på markslag och produktionsområde (hektar).

Produktionsområde	Markslag	Särskilda värden 2008	Allmänna värden 2008	Särskilda värden 2010	Allmänna värden 2010	Skillnad i areal med miljöersättning (hektar)
Götalands södra slättbygder (GSS)	Bete	5 660	690	5 110	830	
	Äng	460	40	450	40	
	Summa (andel)	6 120 72 %	730 8 %	5 560 64 %	870 10 %	-420
Götalands mellanbygder (GMB)	Bete	62 650	3 360	58 050	3 460	
	Skogsbete	3 820	210	3 650	100	
	Äng	1 140	60	1 110	80	
	Summa (andel)	67 610 75 %	3 630 4 %	62 810 69 %	3 640 4 %	-4 790
Götalands norra slättbygder (GNS)	Bete	14 450	2 370	11 970	2 540	
	Skogsbete	310	20	310	30	
	Äng	170	20	180	10	
	Summa (andel)	14 930 72 %	2 410 12 %	12 460 59 %	2 580 12 %	-2 300
Svealands slättbygder (SS)	Bete	20 080	3 500	16 660	3 810	
	Skogsbete	1 440	120	1 420	90	
	Äng	690	40	710	50	
	Summa (andel)	22 210 66 %	3 660 11 %	18 790 55 %	3 950 11 %	-3 130
Götalands skogsbygder (GSK)	Bete	38 530	8 470	33 280	9 620	
	Skogsbete	1 820	110	1 750	100	
	Äng	620	50	650	70	
	Summa (andel)	40 970 63 %	8 630 13 %	35 680 52 %	9 790 14 %	-4 130
Mellersta Sveriges skogsbygder (SSK)	Bete	4 760	1 110	4 250	1 220	
	Fäbod	50	0	50	0	
	Skogsbete	100	10	160	0	
	Äng	230	10	240	20	
	Summa (andel)	5 140 58 %	1 130 13 %	4 700 50 %	1 240 13 %	-330
Nedre Norrland (NN)	Bete	1 890	510	1 670	600	
	Fäbod	280	1	280	0	
	Skogsbete	80	10	80	10	
	Äng	210	30	200	20	
	Summa (andel)	2 460 48 %	550 11 %	2 230 42 %	630 12 %	-150
Övre Norrland (NÖ)	Bete	740	160	590	150	
	Fäbod	360	1	250	0	
	Skogsbete	400	40	540	30	
	Äng	360	20	790	40	
	Summa (andel)	1 860 37 %	220 4 %	2 170 37 %	220 4 %	310

4.3 Ängs- och betesmarker på blocklagd mark 2004–2010

Arealen av de inventerade ängs- och betesmarksarealerna som ligger på blocklagd mark var stabilt under 2004 till 2008. Mellan 2008 och 2010 skedde en minskning och närmare 25 000 hektar värdefull ängs- och betesmark ritades bort från jordbruksblocken.

Kalmar, Jönköping och Skåne län har en mycket hög andel av de inventerade ängs- och betesmarksarealen på blocklagd mark, medan Jämtland, Norrbotten och Gotland har en lägre andel värdefull mark på blocklagd mark (tabell 6).

Tabell 6. Areal (hektar) ängs- och betesmarksobjekt ligger på blocklagd mark i respektive län samt andel av ängs- och betesmarksobjekten som ligger på blocklagd mark.

	2004 hektar (andel, procent)	2006 hektar (andel, procent)	2008 hektar (andel, procent)	2010 hektar (andel, procent)
Blekinge	6 580 (87)	6 780 (89)	6 780 (89)	6 030 (79)
Dalarna	2 070 (80)	2 160 (83)	2 200 (85)	1 900 (73)
Gotland	20 670 (66)	22 730 (73)	22 380 (72)	19 290 (62)
Gävleborg	2 060 (84)	2 200 (90)	2 190 (89)	1 900 (78)
Halland	5 800 (91)	5 910 (93)	5 920 (93)	4 890 (77)
Jämtland	1 620 (50)	1 690 (52)	1 740 (54)	1 550 (48)
Jönköping	8 760 (92)	8 860 (93)	8 810 (92)	8 120 (85)
Kalmar	54 590 (96)	55 450 (98)	55 480 (98)	51 680 (91)
Kronoberg	4 740 (91)	4 820 (92)	4 790 (92)	4 100 (78)
Norrbottn	850 (41)	960 (47)	1 180 (57)	1 270 (61)
Skåne	22 490 (95)	22 450 (95)	22 050 (93)	20 030 (85)
Stockholm	4 040 (90)	4 190 (94)	4 150 (93)	3 420 (76)
Södermanland	10 060 (89)	10 250 (90)	10 170 (90)	9 000 (79)
Uppsala	8 830 (88)	9 400 (94)	9 410 (94)	7 660 (76)
Värmland	1 560 (75)	1 690 (81)	1 750 (84)	1 570 (75)
Västerbotten	1 270 (82)	1 340 (86)	1 350 (87)	1 050 (68)
Västernorrland	790 (84)	820 (87)	820 (87)	630 (67)
Västmanland	4 860 (90)	4 980 (92)	4 880 (90)	4 130 (76)
Västra Götaland	20 980 (83)	21 870 (86)	21 980 (87)	19 200 (76)
Örebro	5 120 (91)	5 250 (94)	5 210 (93)	4 710 (84)
Östergötland	25 210 (93)	25 670 (95)	25 630 (95)	22 210 (82)
Hela riket	212 960 (87)	219 460 (90)	218 860 (89)	194 330 (79)

I Götalands skogsbygder har arealen inventerade ängs- och betesmarker som ligger på blocklagd mark minskat mest procentuellt mellan 2004 och 2010. I Övre Norrland har arealen inventerade ängs- och betesmarker som ligger på blocklagd mark ökat med 10 procent (tabell 7). I tabell 7 har samtliga år jämförts med TUVAs-data för 2010.

Tabell 7. Areal (hektar) värdefulla ängs- och betesmarker som ligger på blocklagd mark i respektive produktionsområde mellan åren 2004 och 2010.

	2004	2006	2008	2010	Skillnad 2004–2010
Götalands södra slättbygder	7 600	7 670	7 610	6 870	-10 %
Götalands mellanbygder	74 320	76 560	76 010	70 040	-6 %
Götalands norra slättbygder	18 970	19 500	19 480	17 180	-10 %
Svealands slättbygder	29 540	30 470	30 280	25 860	-12 %
Götalands skogsbygder	56 820	57 980	57 830	50 420	-13 %
Mellersta Sveriges skogsbygder	8 090	8 400	8 400	7 220	-11 %
Nedre Norrland	4 220	4 430	4 450	3 770	-10 %
Övre Norrland	2 960	3 180	3 490	3 260	10 %
Utanför gränserna	10 440	11 280	11 320	9 720	-7 %
Riket	212 960	219 460	218 860	194 330	-9 %

I Skåne, Kalmar, Södermanlands och Uppsala län är andelen ängs- och betesmarksobjekt som ligger på blocklagd mark högst med 98 procent. Länen som har lägst andel ängs- och betesmarksobjekt på blocklagd mark är Norrbotten med 76 procent, följt av Värmland och Dalarna på 83 procent (tabell 8). För alla år har blocklagd mark för respektive år jämförts med databasen TUVÅ för 2010.

Tabell 8. Antal värdefulla ängs- och betesmarksobjekt som ligger på blocklagd mark i respektive län.

	2004	2006	2008	2010
Blekinge	1 642	1 678	1 684	1 638
Dalarna	1 070	1 124	1 141	1 068
Gotland	2 788	2 915	2 922	2 850
Gävleborg	1 150	1 180	1 187	1 144
Halland	1 694	1 716	1 722	1 676
Jämtland	814	848	853	811
Jönköping	4 449	4 474	4 477	4 411
Kalmar	6 494	6 555	6 568	6 466
Kronoberg	2 847	2 879	2 882	2 783
Norrbotten	392	426	441	4 29
Skåne	3 091	3 112	3 116	3 096
Stockholm	1 008	1 024	1 026	1 007
Södermanland	2 770	2 796	2 804	2 773
Uppsala	2 241	2 317	2 328	2 288
Värmland	7 32	767	790	725
Västerbotten	487	508	511	480
Västernorrland	526	544	546	528
Västmanland	678	678	666	665
Västra Götaland	6 466	6 577	6 594	6 425
Örebro	1 491	1 525	1 528	1 493
Östergötland	6 584	6 663	6 669	6 558
Hela riket	49 414	50 306	50 455	49 317

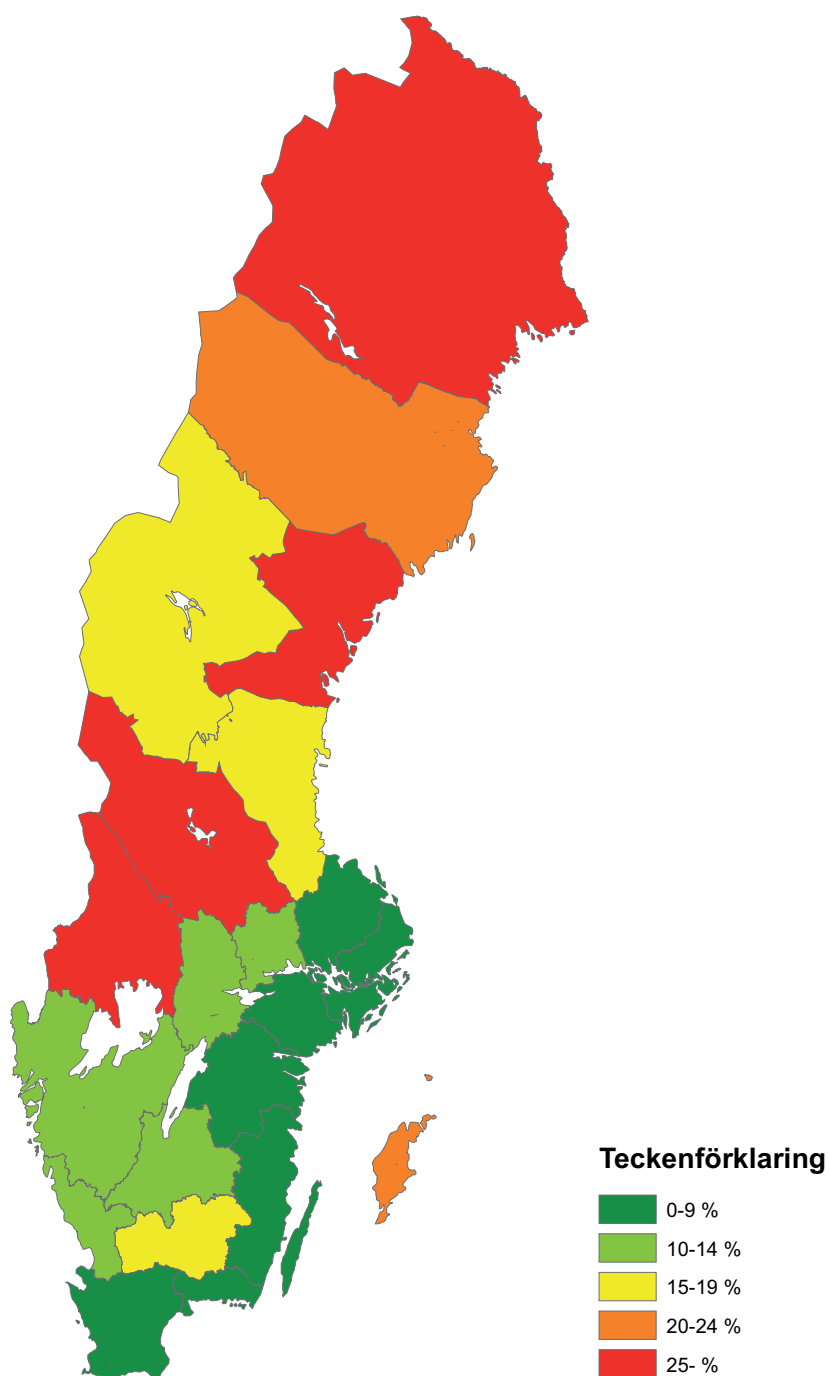
4.4 Ängs- och betesmarker helt utanför blocklagd mark 2010

I landet ligger 6 procent av arealen inventerade ängs- och betesmarker helt utanför blocklagd mark och 12 procent av antalet marker (tabell 9).

Tabell 9. Areal (hektar) samt antal (stycken) värdefulla ängs- och betesmarksobjekt som ligger helt utanför blocklagd mark i respektive län år 2010.

	Areal helt utanför block (hektar)	Andel av arealen som ligger helt utanför blocklagd mark	Antal objekt helt utanför block	Andel objekt utanför block
Blekinge	370	5 %	140	8 %
Dalarna	280	11 %	380	29 %
Gotland	5 550	18 %	780	23 %
Gävleborg	230	9 %	240	19 %
Halland	170	3 %	170	10 %
Jämtland	480	15 %	170	19 %
Jönköping	370	4 %	530	11 %
Kalmar	870	2 %	330	5 %
Kronoberg	370	7 %	570	19 %
Norrbottn	430	20 %	170	30 %
Skåne	420	1 %	180	6 %
Stockholm	210	5 %	90	9 %
Södermanland	360	3 %	200	7 %
Uppsala	430	4 %	220	9 %
Värmland	220	11 %	260	30 %
Västerbotten	120	8 %	120	22 %
Västernorrland	150	16 %	150	25 %
Västmanland	230	4 %	70	10 %
Västra Götaland	1 690	7 %	940	14 %
Örebro	260	5 %	180	11 %
Östergötland	850	3 %	530	8 %
Hela riket	14 050	6 %	6 420	12 %

Andel värdefulla ängs- och betesmarker som ligger helt utanför godkänd jordbruksmark

Figur 4. Andel ängs- och betesmarker inventerade vid ängs- och betesmarksinventeringen som ligger helt utanför blocklagd mark (antal objekt) per län. I gröna områden är det få objekt som ligger helt utanför godkänd jordbruksmark. I röda områden är det många objekt som ligger helt utanför godkänd jordbruksmark.

4.5 Ängs- och betesmarksobjekt "ej aktuella" 2010

Av de 32 200 hektar ängs- och betesmarker som har klassats som "ej aktuella" i ängs- och betesmarksinventeringen ligger 74 procent helt eller delvis på blocklagd mark. I Halland och Uppsala län är det en hög andel av arealen "ej aktuella" som ligger på blocklagd mark. I Norrbotten och Västerbotten är det däremot en låg andel (tabell 10). Av de 23 950 hektar som ligger på blocklagd mark sköts drygt 60 procent med miljöersättning. Av de marker som sköts med miljöersättning så har 40 procent ersättning för särskilda värden (tabell 11). I tabellen är bete SV betesmark med särskilda värden. Bete AV är betesmark med allmänna värden. I övriga markklasser ingår fåbodbete, mosaikbetesmark, restaureringsmark, skogs-bete och alvarbete.

Tabell 10. Areal ängs- och betesmarker (hektar) klassade som "ej aktuella" uppdelat på blocklagd samt helt utanför blocklagd mark 2010.

	Areal på blocklagd mark	Areal helt utanför blocklagd mark	Andel av areal "ej aktuella" som finns på block	Antal på blocklagd mark	Antal helt utanför blocklagd mark
Blekinge	1 220	370	77 %	490	120
Dalarna	130	80	62 %	70	50
Gotland	1 200	780	61 %	160	160
Gävleborg	60	30	67 %	40	20
Halland	710	110	87 %	420	80
Jämtland	400	130	74 %	130	60
Jönköping	3 500	1 040	77 %	1 460	670
Kalmar	1 300	430	75 %	510	180
Kronoberg	410	150	73 %	300	220
Norrbotten	60	130	32 %	20	40
Skåne	8 960	1 990	82 %	2 580	1 000
Stockholm	1 160	530	69 %	230	160
Södermanland	140	30	78 %	50	10
Uppsala	1 090	170	87 %	330	90
Värmland	360	180	67 %	150	130
Västerbotten	70	400	15 %	50	80
Västernorrland	30	20	60 %	10	20
Västmanland	250	230	52 %	70	90
Västra Götaland	2 090	850	71 %	1 020	480
Örebro	290	130	69 %	130	110
Östergötland	530	470	54 %	250	330
Hela riket	23 950	8 260	74 %	8 490	4 070

Tabell 11. Andel av och arealer ängs- och betesmarker (hektar) klassade som "ej aktuella" som omfattas av miljöersättning 2010.

	Andel med miljöersättning (procent)	Areal med miljöersättning	Bete SV	Bete AV	Slätteräng	Övriga markklasser
Blekinge	46	560	280	260	0	20
Dalarna	31	40	20	20	0	0
Gotland	23	270	40	120	0	110
Gävleborg	33	20	20	0	0	0
Halland	55	390	240	150	0	0
Jämtland	20	80	10	20	10	40
Jönköping	50	1 740	720	1 000	10	10
Kalmar	49	630	200	390	10	30
Kronoberg	49	200	50	150	0	0
Norrbottn	33	20	0	10	0	10
Skåne	45	4 000	1 500	2 440	60	0
Stockholm	34	390	110	250	0	30
Södermanland	36	50	10	20	0	20
Uppsala	46	500	220	250	0	30
Värmland	31	110	20	90	0	0
Västerbotten	14	10	10	0	0	0
Västernorrland	0	0	0	0	0	0
Västmanland	20	50	0	50	0	0
Västra Götaland	50	1 050	410	570	10	60
Örebro	38	110	20	90	0	0
Östergötland	28	150	20	120	0	10
Hela riket	43	10 400	3 900	6 000	110	390

4.6 Restaurerbara ängs- och betesmarker 2008

I ängs- och betesmarksinventeringen har 34 500 hektar marker klassats som restaurerbara. Nästan en fjärdedel av den areal som klassats som restaurerbar var i tillräckligt bra skick för att kunna skötas med miljöersättning 2008. I Kalmar län var det en hög andel av de restaurerbara markerna som sköttes med miljöersättning, medan det var en låg andel i Norrbottens län (tabell 12).

Tabell 12. Areal ängs- och betesmarker med restaurerbara natur- och kulturvärden som sköts med miljöersättning 2008.

	Andel med särskilda värden (procent)	Andel med allmänna värden (procent)	Summa, andel med miljöersättning (procent)
Blekinge	14	5	19
Dalarna	18	3	21
Gotland	13	3	16
Gävleborg	19	4	23
Halland	8	4	12
Jämtland	10	11	21
Jönköping	11	17	28
Kalmar	26	12	38
Kronoberg	20	11	31
Norrbotten	0	4	4
Skåne	16	11	27
Stockholm	18	19	37
Södermanland	17	6	23
Uppsala	22	9	31
Värmland	14	6	20
Västerbotten	11	4	15
Västernorrland	1	11	12
Västmanland	11	2	13
Västra Götaland	18	10	28
Örebro	7	6	13
Östergötland	11	8	19
Hela riket	15	8	23

4.7 Naturtyper enligt habitatdirektivet 2008 och 2010

Andelen naturtyper enligt habitatdirektivet som överlappar jordbruksblock med miljöersättning varierar mellan olika naturtyper. Under såväl 2008 som 2010 var överlappet lägst för slätterängar (naturtyperna 6510 och 6520) och högst för kalkgräsmarker (naturtyp 6110, 6210). Under 2008 hade även strandäng (naturtyp 1310, 1330 och 1630) hög andel miljöersättning. Under 2010 hade även alvar (naturtyp 6280) hög andel miljöersättning.

Mellan 2008 och 2010 har arealen silikatgräsmarker och trädklädda betesmarker som sköts med miljöersättning minskat medan arealen kalkgräsmarker och alvar som sköts med miljöersättning har ökat (tabell 13).

Tabell 13. Areal och andel naturtyper enligt habitatdirektivet som skötes med miljöersättning (hektar) under 2008 och 2010.

Naturtyp enligt habitatdirektivet	Kod	Areal med miljöersättning 2008 (hektar)	Areal med miljöersättning 2010 (hektar)	Andel med miljöersättning 2008	Andel med miljöersättning 2010	Förändring av areal med miljöersättning (hektar)
Staggräsmarker	6230	1 230	1 180	75 %	71 %	-50
Silikatgräsmarker	6270	25 020	23 090	78 %	70 %	-1 930
Enbuskmarker	5130	2 330	2 040	65 %	57 %	-290
Fuktängar	6410, 6450	20 520	20 040	80 %	75 %	-480
Kalkgräsmarker	6110, 6210	13 140	13 700	83 %	86 %	560
Lövängar	6530	320	250	78 %	61 %	-70
Alvar	6280	11 250	14 250	68 %	86 %	3 000
Rikkärr	7230	640	510	76 %	59 %	-130
Slätteräng	6510, 6520	1 070	1 140	57 %	54 %	70
Strandäng	1310, 1330, 1630	5 730	5 290	83 %	75 %	-440
Torra hedar	4030	3 670	3 660	78 %	75 %	-10
Trädklädd betesmark	9070	16 610	14 480	66 %	55 %	-2 130
Avgränsad hävdgynnad naturtyp totalt		101 210	99 630	75 %	72 %	-1 580
Kultiverad fodermark	KF	11 770	11 610	79 %	76 %	-160
Annan naturtyp	AN	40 590	36 140	76 %	65 %	-4 450

4.8 Natura 2000-områden 2008 och 2010

Arealen Natura 2000-områden som sköts med miljöersättning har minskat från 2006 till 2010. Under 2008 skötes 66 490 hektar med miljöersättning, motsvarande siffra för 2010 var 62 130 hektar (minarealer), dvs. en minskning med 7 procent.

Tabell 14. Areal Natura 2000-områden (minarealer) som sköts med miljöersättning (hektar) uppdelat på miljöersättningens markklasser.

	Årtal	Bete SV	Bete AV	Skogsbete	Fäbod	Alvar	Mosaik ¹	Äng	Summa
Blekinge	2008	1 160	240	70	0	0	0	30	1 490
	2010	990	150	70	0	0	40	30	1 280
Skillnad i hektar (andel)		-170	-90	0			40	0	-210 (-14 %)
Dalarna	2008	260	80	10	310	0	0	20	680
	2010	240	50	10	190	0	0	20	510
Skillnad i hektar (andel)		-20	-30	0	-120			0	-170 (-25 %)
Gotland	2008	2 780	100	610	0	1 060	0	20	4 570
	2010	2 240	60	610	0	920	0	20	3 860
Skillnad i hektar (andel)		-540	-40	0		-140		0	-710 (-16 %)
Gävleborg	2008	140	10	0	0	0	0	10	160
	2010	50	0	0	0	0	0	10	60
Skillnad i hektar (andel)		-90	-10					0	-100 (-63 %)
Halland	2008	1 490	180	10	0	0	0	10	1 690
	2010	1 330	140	0	0	0	20	10	1 500
Skillnad i hektar (andel)		-160	-40	-10			20	0	-190 (-11 %)
Jämtland	2008	120	20	120	980	0	0	30	1 270
	2010	90	10	120	890	0	0	30	1 140
Skillnad i hektar (andel)		-30	-10	0	-90			0	-130 (-10 %)
Jönköping	2008	730	160	10	0	0	0	20	920
	2010	670	170	10	0	0	0	30	880
Skillnad i hektar (andel)		-60	10	0				10	-40 (-4 %)
Kalmar	2008	8 150	930	550	0	20 170	0	400	30 200
	2010	7 410	810	610	0	19 950	60	380	29 210
Skillnad i hektar (andel)		-740	-120	60		-220	60	-20	-990 (-3 %)
Kronoberg	2008	540	210	40	0	0	0	70	860
	2010	470	160	60	0	0	0	70	770
Skillnad i hektar (andel)		-70	-50	20				0	-90 (-10 %)
Norrbottnen	2008	20	0	0	0	0	0	170	190
	2010	30	0	0	0	0	0	170	200
Skillnad i hektar (andel)		10						0	10 (5 %)
Skåne	2008	5 650	1 830	0	0	0	0	450	7 930
	2010	5 190	1 760	0	0	0	20	430	7 410
Skillnad i hektar (andel)		-460	-70				20	-20	-520 (-7 %)
Stockholm	2008	700	330	30	0	0	0	10	1 060
	2010	570	230	20	0	0	0	10	830
Skillnad i hektar (andel)		-130	-100	-10				0	-230 (-22 %)

	Årtal	Bete SV	Bete AV	Skogsbete	Fäbod	Alvar	Mosaik ¹	Äng	Summa
Södermanland	2008	1 070	290	150	0	0	0	130	1 640
	2010	1 020	250	160	0	0	50	130	1 610
Skillnad i hektar (andel)		-50	-40	10			50	0	-30 (-2 %)
Uppsala	2008	830	140	290	0	0	0	60	1 320
	2010	610	80	290	0	0	0	70	1 050
Skillnad i hektar (andel)		-220	-60	0				10	-270 (-20 %)
Värmland	2008	340	40	0	50	0	0	20	450
	2010	350	30	0	0	0	0	20	400
Skillnad i hektar (andel)		10	-10		-50			0	-50 (-11 %)
Västerbotten	2008	130	0	10	0	0	0	40	180
	2010	130	0	0	0	0	0	60	200
Skillnad i hektar (andel)		0		-10				20	20 (11 %)
Västernorrland	2008	70	0	0	0	0	0	20	90
	2010	60	0	0	0	0	0	20	80
Skillnad i hektar (andel)		-10						0	-10 (11 %)
Västmanland	2008	990	350	0	0	0	0	410	1 750
	2010	940	270	0	0	0	0	430	1 640
Skillnad i hektar (andel)		-50	-80					20	-110 (-6 %)
Västra Götaland	2008	3 450	1 130	30	0	0	0	280	4 880
	2010	2 980	910	20	0	0	1 240	240	5 400
Skillnad i hektar (andel)		-470	-220	-10			1 240	-40	520 (11 %)
Örebro	2008	1 080	130	0	0	0	0	30	1 240
	2010	980	70	30	0	0	0	30	1 100
Skillnad i hektar (andel)		-100	-50	30				0	-130 (-10 %)
Östergötland	2008	3 290	420	120	0	0	0	90	3 920
	2010	2 510	290	120	0	0	0	100	3 020
Skillnad i hektar (andel)		-780	-130	0				10	-900 (-23 %)
Hela riket	2006	25 860	19 220	1 350	730	20 230	0	0 ²	67 385
Hela riket	2008	32 960	6 610	2 030	1 340	21 230	0	2 330	66 485
Hela riket	2010	28 830	5 460	2 140	1 090	20 870	1 440	2 300	62 130
Skillnad i hektar mellan 2008 och 2010 (andel)		-4 130	-1 150	110	-250	-360	1 440	-30	-4 360 (7 %)

1 Markklassen mosaikbete infördes i landsbygdsprogrammet 2008.

2 Analyserna som gjordes för 2006 sökte inte ut slåtteräng separat, de ingår i betesmarkerna.

5 Kommentarer till resultat

5.1 Arealen värdefull ängs- och betesmark som sköts med miljöersättning har minskat

Under 2004 sköttes 80 procent av de (fullständigt) inventerade ängs- och betesmarkerna med miljöersättning. Under 2008 sköttes 77 procent av markerna och för 2010 har denna siffra sjunkit till 69 procent. Mellan 2008 och 2010 har arealen värdefulla betesmarker och slåtterängar som sköts med miljöersättning minskat med 13 400 hektar. Det är arealen som sköts med ersättning för särskilda värden, inklusive skogsbete, alvarbete, mosaikbete och fåbodbete, som har minskat.

I Kalmar, Skåne och Jönköpings län är det en hög andel av arealen av de inventerade markerna som sköts med miljöersättning. Detta är län som också har en hög andel (areal) av de inventerade ängs- och betesmarkerna på blocklagd mark, dvs. jordbruksmark som är godkänd att söka jordbrukarstöd på. Mellan 85 och 91 procent av de värdefulla gräsmarkerna ligger på blocklagd mark i dessa län. I Jämtlands, Norrbottens och Gotlands län är det en låg andel av de inventerade markerna som sköts med miljöersättning. Detta är län som har en låg andel av de inventerade ängs- och betesmarkerna på blocklagd mark.

I Jönköpings, Västernorrlands och Kronobergs län är det en relativt hög andel av de inventerade markerna som sköts med miljöersättning för allmänna värden.

Under 2010 sköttes den högsta andelen inventerade ängs- och betesmarker med miljöersättning i Götalands södra slättbygder och lägst andel i Övre Norrland. Mellan 2008 och 2010 har arealen ängs- och betesmarker med miljöersättning procentuellt sett minskat mest i Götalands norra slättbygder (-13 procent) medan den har ökat i Övre Norrland (15 procent). Sett till arealen är minskningen störst i Götalands mellanbygder och i Götalands skogsbygder. Det är produktionsområden som präglas av ett mer mosaikartat odlingslandskap med mycket träd och buskar i betesmarkerna. Minskningen kan därför till stor del antas bero på tillämpningen av den nya betesmarksdefinitionen i blockinventeringen. Denna problematik beskrivs närmare i Jordbruksverkets översyn av betesmarksdefinitionen (Jordbruksverket 2012).

5.1.1 Antalet ängs- och betesmarksobjekt har tidigare minskat men är numera stabilt

Ser man till antalet ängs- och betesmarksobjekt som sköts med miljöersättning så skedde den stora minskningen mellan 2004 och 2008 då närmare 2 800 objekt försvann från miljöersättningen. Sedan 2008 har antalet objekt med miljöersättning ökat något. Att antalet marker som sköts med miljöersättning är relativt stabilt jämfört med arealen innebär att åtminstone delar av markerna fortsätter skötas. Det är i många fall också troligt att hela marken fortsätter skötas eftersom lantbrukarna sannolikt inte bryr sig om att stängla bort de delar som inte berättigar till jordbrukarstöd.

5.1.2 Betesmarker sköts i högre utsträckning än ängar

I ängs- och betesmarksinventeringen klassades alla marker i någon av klasserna betesmark, äng, skogsbete och fåbodbete. Av dessa markslag är det på nationell nivå betesmarker med miljöersättning som sköts i högst omfattning. Ängar, skogs-

och fäbodbeten sköts generellt i lägre omfattning. Det finns dock regionala skillnader. I till exempel Gotlands län är det en högre andel av de inventerade ängarna som sköts med miljöersättning än de inventerade betesmarkerna och skogsbetena.

I Gävleborgs län sköts mer än 90 procent av den inventerade arealen fäoddbete med miljöersättning, motsvarande siffra för Jämtlands län är endast cirka 10 procent (2010). Skillnaden beror på att avgränsningen för fäoddbete i blockdatabasen görs på olika sätt i olika län. Fäoddbetet läggs ut som ett fiktivt block, vars storlek baseras på det antal djurenheter som betar vid fäboden. I Jämtland har man valt att endast blocklägga den del av fäoddbetet som också berättigar till gårdsstöd. De inventerade fäoddbetena ligger därför även utanför blocket och sköts i många fall också med miljöersättning för fäoddbete.

5.1.3 Naturtypen alvar har ökat i miljöersättningen

Vid ängs- och betesmarksinventeringen avgränsas naturtyper enligt habitatdirektivet. Mellan 2008 och 2010 har arealen hävdgynnad naturtypsklassad mark som sköts med miljöersättning minskat med knappt 2 procent, från 101 210 hektar till 99 630 hektar, dvs. med 1 580 hektar. Under samma period har arealerna ökat i TUVAs databasen, vilket innebär att fler marker med avgränsad naturtyp har inventerats. Naturtyperna enbuskmarker, lövängar, rikkärr och trädklädda betesmarker har minskat mest procentuellt mellan åren. Detta är naturtyper som ofta förekommer i mindre skiften eller är svåra att avgränsa. Att dessa naturtyper har miljöersättning i mindre omfattning kan bero på miljöersättningens regler om hur mycket träd och buskar det får finnas på marken (Jordbruksverket 2012), ett större skötselbehov med högre kostnader eller högre kostnader för att hävda små skiften.

Arealmässigt är det naturtypen trädklädda betesmarker som har minskat mest, från 16 600 hektar till 14 500 hektar. Även blöta marker, till exempel rikkärr, har troligen minskat i ersättningen på grund av problem med att passa in i definitionen. Det gäller även för de blötare delarna av strandängar.

Naturtypen alvar som sköts med miljöersättning har ökat från 11 300 hektar 2008 till 14 300 hektar 2010. Under samma period har endast 100 hektar alvar tillkommit i databasen TUVAs utifrån ny inventering. Alvar är en naturtyp som är relativt lätt att avgränsa och förekommer i stora betesmarksfällor.

5.1.4 Betesmarkernas storlek varierar regionalt

I Dalarnas, Kronobergs, Västerbottens och Västernorrlands län är mer än hälften av de inventerade ängs- och betesmarkerna som sköts med miljöersättning en hektar eller mindre. Detta är län som domineras av skog. I Gotlands, Kalmar, Skåne och Västmanlands län är det en hög andel av betesmarkerna som sköts med miljöersättning som är tio hektar eller större. På Gotland och Öland finns bland annat alvarmarker i stora fällor. På Gotland finns också drygt 40 procent av landets skogsbetesmarker. I Skåne finns bland annat strandängar och hedar i stora fällor.

5.2 Genom blockinventeringen ritades inventerad ängs- och betesmark bort

Mellan 2008 och 2010 har nästan 25 000 hektar inventerad ängs- och betesmark ritats bort från blocklagd mark, vilket innebär att markerna inte längre anses vara

jordbruksmark. Under 2010 låg 79 procent av arealen av de inventerade ängs- och betesmarkerna på blocklagd mark. I samtliga län har arealerna värdefull ängs- och betesmark som ligger på blocklagd mark minskat sedan 2004, undantaget från Norrbotten där arealerna har ökat.

De resultat som presenteras i Jordbruksverkets rapport ”Hur påverkas natur- och kulturvärden av en striktare betesmarksdefinition?” visar att närmare tre fjärdedelar av de bortritade arealerna är ”annan naturtyp” (Jordbruksverket 2012). ”Annan naturtyp” kan utgöras av betesmarker som är i behov av restaurering eller av naturtyper av mer skoglig karaktär. Tio procent av de bortritade arealerna är trädbärande betesmark (9070). Analyserna i denna rapport visar att drygt 2 000 hektar trädbärande betesmark inte längre har miljöersättning (tabell 13). Resultaten stämmer alltså bra överens.

5.2.1 Små betesmarker ligger helt utanför blocklagd mark

I alla län är det en större andel av antalet värdefulla ängs- och betesmarker som ligger helt utanför blocklagd mark än andelen av arealen. Det innebär att det är små objekt som har lämnats i de aktiva jordbruken och inte längre ingår i jordbruksdriften. Norrbottens län har högst andel ängs- och betesmarksarealer helt utanför blocklagd mark. Norrbotten har också, tillsammans med Dalarna och Värmland, procentuellt sett högst antal äng- och betesmarksobjekt helt utanför blocklagd mark. Skåne, Kalmar och Södermanlands län har däremot få inventerade ängs- och betesmarker helt utanför blocklagd mark.

5.3 Natura 2000-områden sköts bland annat med miljöersättning

Mellan 2006 och 2010 har Natura 2000-arealen som sköts med miljöersättning totalt minskat med drygt 5 000 hektar på nationell nivå. Under 2010 var det 62 130 hektar betesmark och slåtteräng inom Natura 2000 som sköts med miljöersättning. Beräkningar visar att det finns drygt 120 000 hektar Natura 2000 i odlingslandskapet totalt (Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen, 2012). I flertalet län har arealen Natura 2000 som sköts med miljöersättning framför allt minskat mellan 2008 till 2010. Undantaget är Västra Götalands län där arealen som sköts med miljöersättning har ökat, främst tack vare den nya markklassen mosaikbete som har kunnat användas i länets Natura 2000-områden.

Att arealen Natura 2000-områden som sköts med miljöersättning minskar kan vara oroande. Detta är områden som Sverige har pekat ut utifrån art- och habitat- samt fågeldirektivet och därigenom har förbundit sig att sköta. I vissa områden är det definitionen av betesmark som medför att markerna inte längre kan skötas med miljöersättning. Det innebär att länsstyrelsen istället har använt anslaget för skötsel och förvaltning av skyddade områden för att finansiera skötseln. I dessa fall fortsätter områdena att skötas enligt gällande bevarandeplan för området. Minskningen kan också bero på att marker inom Natura 2000-områden inte längre sköts, trots att de borde göra det.

5.4 Marker som är restaurerbara eller "ej aktuella"

Urvalet av marker till ängs- och betesmarksinventeringen gjordes utifrån marker som hade miljöersättning och utifrån marker som inventerats i ängs- och hagmarksinventeringen mellan 1987 och 1992. För att markerna skulle inventeras fullständigt i ängs- och betesmarksinventeringen krävdes att de hade ett betydande innehåll av hävdgynnade natur- eller kulturvärden. De marker som i ängs- och betesmarksinventeringen inte längre hade kvar de kvaliteter som uppmärksammats i ängs- och hagmarksinventeringen klassades som "ej aktuella". Även marker som hade tagits ur hävd klassades som "ej aktuella", trots att de kunde ha biologiska kvaliteter. Där det var möjligt angav inventeraren skälet till att marken inte längre var aktuell, till exempel plantering eller stark igenväxning. De marker som hade kvar kvaliteter som skulle gynnas av en restaurering klassades istället som restaurerbara. Spontant kan man tänka att marker som klassats som restaurerbara inte kan skötas med miljöersättning, med undantag för miljöersättning för restaurering. Marker som klassats som restaurerbara på grund av att kvaliteterna är för låga skulle emellertid kunna skötas med miljöersättning för allmänna värden.

Av de marker som har klassats som restaurerbara är det drygt 20 procent som sköts med miljöersättning (år 2008), störst andel sköts med miljöersättning för särskilda värden. I Kalmar, Kronoberg och Uppsala län är det en hög andel av de restaurerbara markerna som sköts med miljöersättning, medan det är en låg andel i bland annat Norrbottens, Hallands och Västernorrlands län. Troligen är det så att betesmarksobjektet som helhet har klassats som restaurerbar i ängs- och betesmarksinventeringen och att delar av marken är tillräckligt välskötta för att kunna skötas med miljöersättning (figur 5). Det kan också vara så att hela eller delar av marken har restaurerats sedan inventeringen gjordes.

Figur 5. I ängs- och betesmarksinventeringen har objektet (fyrkanten) klassats som restaurerbar som helhet. Den del av marken som är tillräckligt välskött (elipsen) kan vara blocklagd och skötas med miljöersättning.

Närmare 70 procent av alla ängs- och betesmarker som har klassats som "ej aktuella" finns på mark som är blocklagd (år 2010). Det innebär att markerna fortfarande är jordbruksmark, de har alltså inte planterats igen eller vuxit igen. Däremot har de biologiska kvaliteterna försvunnit från marken som helhet. Det innebär också att 30 procent av markerna som klassats som "ej aktuella" inte längre är jordbruksmark, vilket betyder att knappt 8 000 hektar ängs- och betesmark som hade höga biologiska kvaliteter i slutet av 1980-talet har växt igen eller planterats och övergått till skogsmark.

Ungefär 40 procent, eller drygt 10 000 hektar, av alla ängs- och betesmarker som klassats som "ej aktuella" sköts med miljöersättning. Av denna areal är det ungefär 4 000 hektar som har miljöersättning för särskilda värden och 6 000 hektar som har miljöersättning för allmänna värden. Att marken har miljöersättning för särskilda värden innebär att det bör finnas höga biologiska eller kultur- miljömessiga kvaliteter och att marken därmed också kvalificerar för att inventeras i ängs- och betesmarksinventeringen. I Jönköpings, Kalmar, Kronobergs och Västra Götalands län finns stora arealer "ej aktuella" betesmarker med miljöersättning. Även för marker som klassats som "ej aktuella" kan man föra samma resonemang som för restaurerbar, dvs. i inventeringen klassades objektet som helhet som ej aktuell, men delar av marken kan ha tillräckligt höga kvaliteter för att kvalificera för miljöersättning med särskilda värden. Markerna kan också ha klassats som "ej aktuell" på grund av att den inte hävdades vid inventeringstillfället, dvs. marken hade kanske inte ens stängsel och ansågs vara övergiven.

5.5 Slutsatser

Rapporten visar på förändringar över tiden som ligger i linje med pågående rationalisering av svenskt jordbruk. Det rör sig om en utveckling mot ett mer effektivt jordbruk med krav på hög avkastning för att vara ekonomiskt lönsamma. Till ytan små och lågproduktiva marker, ofta med höga biologiska och kulturhistoriska kvaliteter, är inte längre ekonomiskt lönsamma att sköta. Analysen av naturtyper enligt habitatdirektivet inom ängs- och betesmarksobjekten visar också att det är habitat som är förknippade med lägst skötselkostnader som hävdas i större utsträckning med miljöersättning.

Arealen värdefulla ängs- och betesmarker som sköts med miljöersättning minskade mellan 2008 och 2010. Det kan till stor del antas bero på att man inom blockinventeringen ritade bort träd- och buskrika områden. Mellan 2008 och 2010 ritades 25 000 hektar inventerad ängs- och betesmark bort, dvs. de ansågs inte längre vara jordbruksmark. Samtidigt försvann endast drygt 1 000 ängs och betesmarksobjekt från blockdatabasen (tabell 8). Det innebär att det till stor del är delar av betesmarkerna som har ritats bort. På kort sikt väntas därför inga stora förändringar i vilka betesmarker som hävdas. Även om vissa områden i betesmarken inte berättigar till jordbrukarstöd sköts sannolikt hela betesmarken. På lång sikt är det rimligt att tro att betesdjuren koncentreras till marker där en stor del av arealen också berättigar till jordbrukarstöd.

Marker helt utanför blocklagd mark är svårast att bevara eftersom de troligen inte ligger i ett aktivt eller nyligen aktivt jordbruk. Det vore därför intressant att genom en analys beskriva hur långt ifrån ett aktivt jordbruk dessa marker faktiskt ligger och genom fältbesök avgöra om de fortfarande sköts även om de inte har miljöersättning.

6 Ordlista

Betesmark – Helt eller delvis gräsbevuxen mark som betas. Skogs- och fåbodbete är typer av betesmarker med mycket träd, medan andra betesmarker domineras av gräs, örter och ris.

Block – Jordbruksmark med beständig och naturlig avgränsning av till exempel diken och vägar. Blocklagd mark är mark som har avgränsats som jordbruksmark enligt definition av åker- och betesmark.

Blockdatabas – Databas med uppgifter om jordbruksblock kopplad till geografisk information.

DAWA – Databas på Jordbruksverket med uppgifter om jordbrukarstöd

Ej aktuella ängs- och betesmarksobjekt – I ängs- och betesmarksinventeringen klassades vissa områden som ”ej aktuella”. Dessa områden inventerades inte eftersom de bedömdes sakna de kvaliteter som behövs för att inventeras. Skälet till att markerna besöktes var att de bedömts vara värdefulla i ängs- och hagmarksinventeringen som genomfördes runt 1990.

Markklass – Indelning av olika markslag inom miljöersättningen för betesmarker och slätterängar. Betesmark med särskilda värden, alvarbete och slätteräng med allmänna värden är exempel på markklasser.

Markslag – En uppdelning mellan äng, bete, skogsbete och fåbodbete i ängs- och betesmarksinventeringen.

Maxareal – Används i rapporten när det gäller den faktiska arealen miljöersättning.

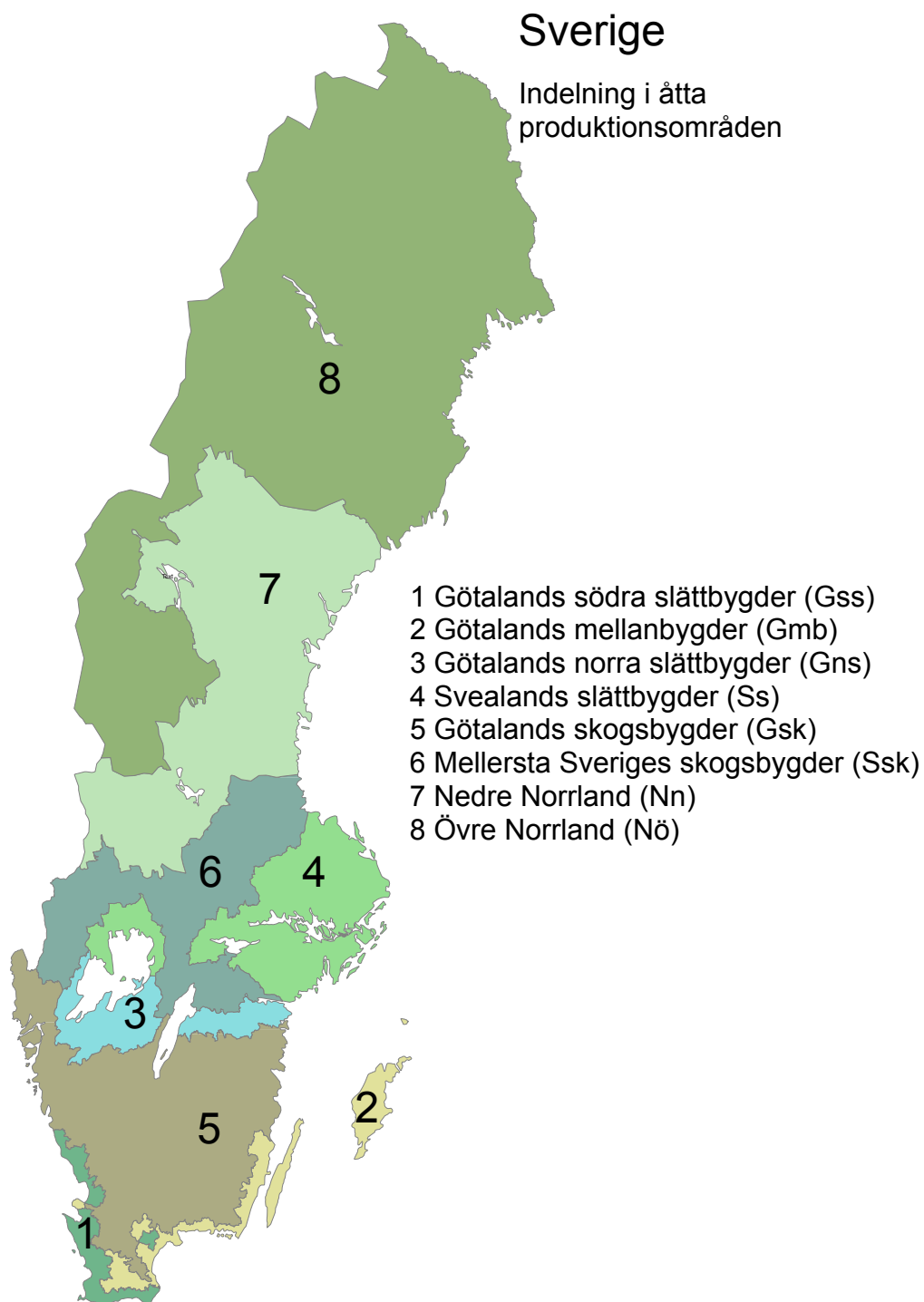
Minareal – Används i rapporten när det gäller att arealen miljöersättning aldrig är större än intersektionen mellan ängs- och betesmarksobjekt eller Natura 2000 område och jordbruksblock.

Miljöersättning – Samlingsnamn för olika typer av ekonomiska ersättningar för att vårda och utveckla odlingslandskapet samt för att använda miljövänliga metoder i lantbruket.

Natura 2000 – Ett nätverk av skyddade områden med värdefull natur inom EU. Inom ett Natura 2000-område gäller särskilda bestämmelser enligt miljöbalken. Varje Natura 2000-område har en bevarandeplan som beskriver utpekade naturtyper och anger bevarandemål samt förslag till skötselåtgärder. Utpekandet och skyddet grundar sig på fågel- samt art- och habitatdirektivet.

Naturtyp enligt habitatdirektivet – Habitatdirektivet definierar olika naturtyper som är särskilt skyddsvärda, till exempel löväng, trädbärande betesmark och rikkärr. Alla utpekade Natura 2000-områden klassas med avseende på naturtyp. Inom ängs- och betesmarksinventeringen har man använt sig av naturtypsklassningen även om markerna inte ingår i ett Natura 2000-område. Inom ängs- och betesmarksinventeringen används även klasserna ”kultiverad fodermark” och ”annan naturtyp” för att beskriva jordbruksmark som inte anses vara Natura 2000 naturtyp.

Produktionsområden – Områden som är naturligt avgränsade med hjälp av jordart, topografi och klimat och därmed har liknade förutsättningar för jordbruksproduktion (figur 6).

Figur 6. Sveriges åtta produktionsområden.

Restaurerbara marker – Se ängs- och betesmarksinventeringen

Skifte – Del av block.

Slätteräng – Gräsbevuxen mark som sköts med slätter. Ibland betas slätterängar efter slättern, så kallat efterbete. Marker som betas och har kvar vegetationstyper med arter som är särskilt slättergynnade (till exempel slättergubbe och svinrot) har i ängs- och betesmarksinventeringen klassificerats som ”möjlig äng”.

TUVA – Databas med alla insamlade uppgifter från ängs- och betesmarksinventeringen. Databasen finns tillgänglig på www.jordbruksverket.se/tuva.

Ängs- och betesmarksinventeringen – En inventering av värdefulla ängs- och betesmarker i Jordbruksverkets regi, som till största delen genomfördes mellan åren 2002 och 2004. Efter år 2007 har ytterligare marker inventerats, men i mindre omfattning. I inventeringen skiljdes tre grupper åt:

1. Marker med höga kvaliteter som inventerades fullständigt enligt metodik
2. Marker med restaureringsbehov och potentiellt höga kvaliteter klassades som restaurerbara och inventerades översiktligt
3. Marker som inte hade tillräckliga kvaliteter för att ingå i inventeringen klassades som ”ej aktuella”. I denna grupp återfinns marker som ansågs värdefulla under ängs- och hagmarksinventeringen men där kvaliteterna inte längre finns kvar.

Uppgifter från ängs- och betesmarksinventeringen är till största delen mellan åtta och tio år gamla. Markernas kvaliteter kan i vissa avseenden ha ändrats sedan dess. Det kan till exempel innebära att en mark som klassades som slätteräng under inventeringen i dag hävdas med bete och får miljöersättning för.

Ängs- och betesmarksobjekt – De områden som ingår i ängs- och betesmarksinventeringen och finns registrerade i databasen TUVA.

Ängs- och hagmarksinventering – Inventering av ängs- och betesmarker som genomfördes mellan 1987 och 1992. Markerna klassificerades i fyra olika klasser, främst utifrån artsammansättning i fältskiktet. Inventeringen leddes av Naturvårdsverket. Huvudsyftet med inventeringen var att få fram underlag för planering av bevarandeinsatser.

7 Referenser

Jordbruksverket 2005a. Ängs- och betesmarksinventeringen 2002–2004. Rapport 2005:1.

Jordbruksverket 2005b. Ängs- och betesmarksinventeringen – inventeringsmetod. Rapport 2005:2.

Jordbruksverket 2008. Kartering av jordbruksmark med höga naturvärden (HNV) i Sverige. Rapport 2008:9.

Jordbruksverket 2010. Sköts värdefulla ängar och betesmarker med miljöersättning. Rapport 2010:32.

Jordbruksverket 2012. Hur påverkas natur- och kulturvärden av en striktare betesmarksdefinition. Rapport 2012:20.

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen 2012. Bevarande av biologisk mångfald – instrument och omfattning. Kompletterande redovisning till Miljödepartementet och Landsbygdsdepartementet (M2012/71/Nm).

8 Bilaga, arealer i databasen TUVA

Tabell 15. Total areal inventerade ängs- och betesmarker i TUVA under 2008 och 2010 i respektive län.

Län	Markslag	Total areal i TUVA 2004–2006 (hektar) ¹	Total areal i TUVA 2008 (hektar)	Total areal i TUVA 2010 (hektar)
Blekinge	Bete		6 750	7 320
	Skogsbete		190	190
	Äng		80	80
	Totalt	6 310	6 940	7 590
Dalarna	Bete		1 570	1 650
	Fäbod		500	500
	Skogsbete		50	50
	Äng		380	400
Totalt	2 370	2 500	2 600	
Gotland	Bete		24 090	24 600
	Skogsbete		5 730	6 300
	Äng		380	390
Totalt	30 200	30 200	31 290	
Gävleborg	Bete		1 970	2 110
	Fäbod		50	50
	Skogsbete		70	70
	Äng		210	220
Totalt	2 280	2 300	2 450	
Halland	Bete		5 970	6 210
	Skogsbete		30	40
	Äng		140	100
Totalt	6 160	6 140	6 350	
Jämtland	Bete		1 410	1 540
	Fäbod		630	630
	Skogsbete		760	790
	Äng		260	280
Totalt	3 040	3 060	3 240	
Jönköping	Bete		8 740	9 350
	Skogsbete		50	50
	Äng		150	150
Totalt	8 750	8 940	9 550	
Kalmar	Bete		52 990	53 690
	Skogsbete		2 240	2 450
	Äng		610	640
Totalt	55 870	55 840	56 780	
Kronoberg	Bete		4 730	4 870
	Skogsbete		110	110
	Äng		250	250
Totalt	5 110	5 090	5 230	

Län	Markslag	Total areal i TUVA 2004–2006 (hektar) ¹	Total areal i TUVA 2008 (hektar)	Total areal i TUVA 2010 (hektar)
Norrbotten	Bete		430	460
	Skogsbete		140	140
	Äng		710	1 460
	Totalt	1 350	1 280	2 060
Skåne	Bete		21 920	22 210
	Skogsbete		10	10
	Äng		1 270	1 440
	Totalt	23 220	23 200	23 660
Stockholm	Bete		4 100	4 130
	Skogsbete		300	300
	Äng		50	50
	Totalt	4 300	4 450	4 480
Södermanland	Bete		10 060	10 270
	Skogsbete		850	860
	Äng		200	210
	Totalt	11 040	11 100	11 340
Uppsala	Bete		8 480	8 730
	Skogsbete		1 190	1 200
	Äng		110	120
	Totalt	9 330	9 780	10 050
Värmland	Bete		1 490	1 820
	Fäbod		20	20
	Skogsbete		0	0
	Äng		220	240
Totalt	1 730	1 730	2 080	
Västerbotten	Bete		640	660
	Fäbod		230	230
	Skogsbete		440	440
	Äng		220	220
Totalt	1 430	1 530	1 550	
Västernorrland	Bete		700	730
	Fäbod		50	50
	Skogsbete		60	50
	Äng		110	110
Totalt	890	920	940	
Västmanland	Bete		4 950	4 970
	Skogsbete		10	10
	Äng		420	440
	Totalt	6 110	5 380	5 420
Västra Götaland	Bete		23 750	24 390
	Skogsbete		430	450
	Äng		430	510
	Totalt	24 360	24 610	25 350

Län	Markslag	Total areal i TUVA 2004–2006 (hektar) ¹	Total areal i TUVA 2008 (hektar)	Total areal i TUVA 2010 (hektar)
Örebro	Bete		5 010	5 220
	Skogsbete		130	180
	Äng		190	210
	Totalt	5 180	5 330	5 610
Östergötland	Bete		25 120	25 450
	Skogsbete		1 370	1 450
	Äng		140	150
	Totalt	26 550	26 630	27 050
Riket	Bete		214 840	220 380
	Fäbod		1 490	1 490
	Skogsbete		14 150	15 140
	Äng		6 510	7 670
	Totalt	235 580	237 000	244 710

1 Ängs- och betesmarksinventeringen 2002–2004 (Jordbruksverket, 2005a)

Tabell 16. Total areal inventerade ängs- och betesmarker i TUVA under 2008 och 2010 i respektive produktionsområde.

Produktionsområde	Markslag	Total areal i TUVA 2008	Total areal i TUVA 2010
Götalands södra slättbygder (GSS)	Bete	7 910	7 970
	Äng	650	660
	Summa	8 560	8 630
Götalands mellanbygder (GMB)	Bete	81 840	82 400
	Skogsbete	6 670	7 280
	Äng	1 460	1 560
Summa	89 970	91 240	
Götalands norra slättbygder (GNS)	Bete	20 130	20 360
	Skogsbete	510	530
	Äng	240	270
Summa	20 880	21 160	
Svealands slättbygder (SS)	Bete	30 430	31 070
	Skogsbete	2 380	2 450
	Äng	910	950
Summa	33 720	34 470	
Götalands skogsbygder (GSK)	Bete	61 090	64 260
	Skogsbete	2 890	3 150
	Äng	1 030	1 170
Summa	65 010	68 580	
Mellersta Sveriges skogsbygder (SSK)	Bete	8 010	8 550
	Fäbod	50	50
	Skogsbete	230	230
Äng	520	570	
Summa	8 810	9 400	
Nedre Norrland (NN)	Bete	3 710	3 940
	Fäbod	590	530
	Skogsbete	240	260
Äng	540	580	
Summa	5 080	5 310	
Övre Norrland (NÖ)	Bete	1 720	1 840
	Fäbod	900	900
	Skogsbete	1 230	1 240
Äng	1 170	1 930	
Summa	5 020	5 910	

Tabell 17. Total areal inventerade restaurerbara marker i TUVÅ 2008 samt "ej aktuella" marker i TUVÅ 2010.

Län	Restaurerbara marker i TUVÅ (hektar)	Ej aktuella marker i TUVÅ (hektar)
Blekinge	1 020	1 590
Dalarna	1 690	210
Gotland	7 780	1 980
Gävleborg	400	90
Halland	740	820
Jämtland	490	540
Jönköping	1 580	4 540
Kalmar	1 890	1 730
Kronoberg	800	560
Norrbottn	320	190
Skåne	3 030	10 950
Stockholm	1 050	1 690
Södermanland	1 360	180
Uppsala	1 790	1 260
Värmland	1 150	540
Västerbottn	930	480
Västernorrland	160	50
Västmanland	500	480
Västra Götaland	5 330	2 940
Örebro	270	420
Östergötland	2 230	990
Hela riket	34 500	32 200

Tabell 18. Total areal inventerade naturtyper i TUVÅ under 2008 och 2010.

Naturtyp enligt habitatdirektivet	Kod	Areal totalt i TUVÅ 2008	Areal totalt i TUVÅ 2010
Staggräsmarker	6230	1 630	1 670
Silikatgräsmarker	6270	31 970	32 840
Enbuskmarker	5130	3 570	3 580
Fuktängar	6410, 6450	25 680	26 850
Kalkgräsmarker	6110, 6210	15 770	16 000
Lövängar	6530	410	410
Alvar	6280	16 510	16 630
Rikkärr	7230	840	860
Slätteräng	6510, 6520	1 890	2 110
Strandäng	1310, 1330, 1630	6 930	7 040
Torra hedar	4030	4 720	4 860
Trädklädd betesmark	9070	25 040	26 230
Avgränsad hävdgynnad naturtyp totalt		134 960	139 080
Kultiverad fodermark	KF	14 830	15 330
Annan naturtyp	AN	53 490	55 620

Rapporten kan beställas från

Jordbruksverket • 551 82 Jönköping • Tfn 036-15 50 00 (vx) • Fax 036-34 04 14
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se